



Anmälan om svar på remiss av Betänkandet Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41)

Remiss från Arbetsmarknadsdepartementet

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Anmälan om svar på remiss godkänns.

Föredragande borgarrådet Emilia Bjuggren

Sammanfattning av ärendet

Regeringen beslutade den 25 maj 2022 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda och ta fram förslag på åtgärder som särskilt syftar till att skynda på utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden (dir. 2022:42). Utredningens uppdrag är att analysera och lämna förslag på hur integrationspolitikens mål ska få större genomslag i den offentliga verksamheten. Detta inkluderar bland annat att lämna förslag om en styrmodell och resultatindikatorer som kan användas för att följa upp om det riksdagsbundna målet uppfylls. Utredningen har också i uppdrag att utreda hur regelverket för ersättningarna till nyanlända som deltar i etableringsprogrammet bör förändras. I denna del ingår att analysera om etableringsersättningen, etableringstillägget och bostadsersättningen innehåller tillräckligt starka incitament för att den nyanlände ska börja arbeta eller utöka sin arbetstid.

Utredningen presenterar sina förslag i två delar, den första delen rör styrning och uppföljning av integrationspolitiken i stort och den andra delen rör ersättningar till nyanlända flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga som deltar i etableringsprogrammet.

Arbetsmarknadsdepartementet har skickat betänkandet till bland annat Stockholms stad för yttrande. På grund av kort remisstid har staden svarat med stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen godkänner anmälan om svaret på remissen.

Stockholm den 13 november 2024

Emilia Bjuggren

Bilaga

Remiss – Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41), dnr KS 2024/1111–1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Ärendet

Regeringen beslutade den 25 maj 2022 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utreda och ta fram förslag på åtgärder som särskilt syftar till att skynda på utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden (dir. 2022:42). Utredningen överlämnade sitt slutbetänkande Styrkraft för lyckad integration (SOU 2024:41) den 14 juni 2024.

Utredningens uppdrag är att analysera och lämna förslag på hur integrationspolitikens mål ska få större genomslag i den offentliga verksamheten. Detta inkluderar bland annat att lämna förslag om en styrmodell och resultatindikatorer som kan användas för att följa upp om det riksdagsbundna målet uppfylls. Utredningen har också i uppdrag att utreda hur regelverket för ersättningarna till nyanlända som deltar i etableringsprogrammet bör förändras. I denna del ingår att analysera om etableringsersättningen, etableringstillägget och bostadsersättningen innehåller tillräckligt starka incitament för att den nyanlände ska börja arbeta eller utöka sin arbetstid. Utredningen har även fått i uppdrag att, oavsett resultatet av analyserna, lämna förslag på hur etableringstillägget och bostadsersättningen kan avskaffas.

Enligt utredningens mening krävs en samordnad och strategisk styrning av den offentliga förvaltningen som också omfattar en långsiktig organisering för samordning av integrationspolitiken. Utredningen konstaterar även att det finns ett behov av att återgå till en utformning av ersättningarna som innebär dels att staten, inte kommunerna, tar det ekonomiska ansvaret för nyanlända flyktingar och deras anhöriga under deras första tid i landet, dels att deltagare i etableringsprogrammet inte ska bli långvarigt beroende av försörjningsstöd eftersom detta försämrar incitamenten att arbeta.

Utredningen presenterar sina förslag för att uppnå en sådan samordnad och strategisk styrning och en lämpligare utformning av ersättningarna i två delar. Den första delen rör styrning och uppföljning av integrationspolitiken i stort och den andra delen rör ersättningar till nyanlända flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga som deltar i etableringsprogrammet.

Styrning och uppföljning av integrationspolitiken i stort

Följande förslag för en tydligare myndighetsstyrning presenteras:

- Förordningen om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av integrationspolitiken upphävs
- Ett integrationsperspektiv integreras i vissa myndigheters ordinarie verksamheter
- Myndigheternas redovisning ska vara uppdelad efter svensk respektive utländsk bakgrund
- Sektorsansvar införs för vissa myndigheter
- Ett nationellt integrationsråd inrättas inom Arbetsförmedlingen
- Breddad samverkan om integrationsinsatser på regional nivå

- Regeringen bör ta fram en sektorsövergripande strategi för integrationspolitiken

Ett flertal bedömningar om resultatindikatorer som kan användas för att följa upp om det riksdagsbundna målet uppfylls presenteras också. Nedan anges de bedömningar som innehåller ett skarpt förslag om uppdrag till en myndighet.

- Statistiska centralbyrån (SCB) bör få i uppdrag att utveckla indikatorer för uppföljning av integration inom integrationspolitikens fem delmål.
- SCB bör även få i uppdrag att utveckla och genomföra en återkommande nationell urvalsundersökning, en Integrationsbarometer, för att mäta den självupplevda integrationen hos utrikes födda.

Nedan sammanfattas utredningens förslag för en tydligare myndighetsstyrning samt bedömningar om resultatindikatorer som kan användas för att följa upp om det riksdagsbundna målet uppfylls som är av betydelse för Stockholms stad.

Ett nationellt integrationsråd inrättas inom Arbetsförmedlingen

Utredningen föreslår att inom Arbetsförmedlingen inrätta ett rådgivande organ med en tillhörande kanslifunktion som benämns Nationella integrationsrådet.

Rådet ska, med utgångspunkt i det nationella målet för integrationspolitiken som riksdagen har beslutat,

1. göra sektorsövergripande uppföljningar och bedömningar av utvecklingen av integrationen och av politikens resultat,
2. främja samverkan mellan myndigheter, regioner, kommuner, organisationer inom det civila samhället, näringsliv, forskare och andra relevanta aktörer i genomförandet av politiken,
3. bidra till kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte mellan relevanta aktörer, och
4. bistå regeringen med underlag och rekommendationer som kan ligga till grund för utveckling och omprövning av politiken.

I förslaget anges att rådet ska bestå av en ordförande och tolv ledamöter, varav två ska representera kommunerna. Utredningen föreslår att en av dessa ledamotsposter bör tillfalla Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Det framgår inte av utredningen vilken organisation som ska inneha den andra ledamotsposten.

Breddad samverkan om integrationsinsatser på regional nivå

Utredningen föreslår att Länsstyrelserna ska verka för att det av riksdagen fastställda nationella integrationspolitiska målet uppnås bland annat genom att främja samverkan om insatser för integrationen av utrikes födda mellan kommuner, myndigheter, företag och organisationer.

Ersättningar till deltagare i etableringsprogrammet

Följande förslag på förändringar av ersättningar som ger jämställda och ökade drivkrafter att arbeta presenteras:

- Etableringsersättningen och etableringstillägget ska följa utvecklingen av konsumentprisindex
 - Nivån på etableringsersättningen höjs
 - Etableringstillägget för barn höjs och individualiseras
- Utökade möjligheter att arbeta parallellt med att delta i etableringsinsatser

Nedan sammanfattas utredningens förslag på förändringar av ersättningar till nyanlända flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga som deltar i etableringsprogrammet som är av betydelse för Stockholms stad.

Utredningen har även fått i uppdrag att, oavsett resultatet av analyserna, lämna förslag på hur etableringstillägget och bostadsersättningen kan avskaffas. Utredningens analys visar att ett avskaffande till övervägande del skulle medföra negativa konsekvenser för såväl den enskilde som för samhället. Utredningen innehåller därför inga konkreta förslag för hur etableringstillägget och bostadsersättningen kan avskaffas.

Etableringsersättningen och etableringstillägget ska följa utvecklingen av konsumentprisindex

Utredningen föreslår att etableringsersättningen och etableringstillägget indexeras så att ersättningarna följer utvecklingen av konsumentprisindex (KPI). Det innebär att ersättningen, i stället för att anges i kronor, ska lämnas med ett belopp per dag som motsvarar en viss procent av prisbasbeloppet. På så sätt kommer ersättningarna att följa pris- och kostnadsutvecklingen i samhället. Detta säkerställer att deltagare i etableringsprogrammet inte regelmässigt kommer att ha behov av ekonomiskt bistånd för kommande år, och att kostnaderna för deras försörjning inte övervältras på kommunerna.

Förslaget om indexering omfattar inte den särskilda bostadsersättningen som ensamstående utan hemmavarande barn kan få. Enbart ungefär var tredje ensamstående som deltog i etableringsprogrammet 2021 hade bostadsersättning och det genomsnittliga utbetalda beloppet är avsevärt lägre än de 3 900 kronor per månad som ersättningen maximalt kan uppgå till. Den låga andelen av de ensamstående som tar del av ersättningen indikerar att bostadsersättningen är ett mindre träffsäkert stöd.

Nivån på etableringsersättningen höjs

Utredningen föreslår att etableringsersättningen justeras så att den motsvarar samma andel av prisbasbeloppet som gällde då ersättningen infördes 2010. Förslaget innebär att den som deltar i etableringsprogrammet på heltid får en ersättning som uppgår till cirka 9 200 kronor per månad i 2024 års penningvärde. Förslaget leder framför allt till en förändrad sammansättning av hushållets disponibla inkomster, inte att den totala ersättningsgraden höjs. Den höjda nivån innebär att hushållens inkomst i form av

etableringsersättning ökar vilket medför ett minskat behov av kompletterande försörjningsstöd. Detta innebär att det också blir mer lönsamt för den enskilde att arbeta vid sidan av etableringsprogrammet

Etableringstillägget för barn höjs och individualiseras

Den som deltar i etableringsprogrammet och har hemmavarande barn kan, förutom etableringsersättning, även få etableringstillägg. Etableringstillägg lämnas i dag per hushåll och syftar till att nyanlända som har barn inte ska behöva ansöka om ekonomiskt bistånd. Studier visar att individualiserad etableringsersättning bidrar till ett ökat arbetsutbud bland nyanlända kvinnor samt till ökad sysselsättning och inkomster efter deltagande i programmet. Utredningens analys pekar vidare på att etableringstillägget för barn oftare betalas ut till mannen än till kvinnan när båda partner deltar i etableringsprogrammet. Det finns även skäl att anta att kvinnor, vars män ansökt om etableringstillägget enskilt, kan gå miste om etableringstillägget när mannen inte längre deltar i etableringen. Det hushållsbaserade etableringstillägget kan således missgynna kvinnors ekonomiska situation.

För att skapa jämställda ekonomiska incitament att börja arbeta och ökade ekonomiska drivkrafter för kvinnor med barn att så snabbt som möjligt påbörja etableringsinsatser och att återgå till programmet efter föräldraledighet föreslår utredningen att etableringstillägget höjs och individualiseras. Uttryckt i 2024 års priser innebär detta att till den som är ensamstående lämnas etableringstillägg med 1 088 kronor per månad per barn som inte har fyllt 11 år och 2 005 kronor per barn som har fyllt 11 men inte 20 år. Till den som stadigvarande sammanbor med make eller sambo lämnas etableringstillägg med halva beloppet.

Uppdraget att avskaffa etableringstillägget och bostadsersättningen

Som tidigare nämnts visar utredningens analys att ett avskaffande av etableringstillägget och bostadsersättningen till övervägande del skulle medföra negativa konsekvenser för såväl den enskilde som för samhället. Utredningen innehåller därför inga konkreta förslag för hur etableringstillägget och bostadsersättningen kan avskaffas.

Om regeringen ändå väljer att avskaffa etableringstillägget och bostadsersättningen menar utredningen att det då behöver säkerställas att deltagare i etableringsprogrammet inte regelmässigt kommer att ha behov av ekonomiskt bistånd. På så sätt kan de negativa konsekvenserna i form av ökat bidragsberoende och försvagade incitament att arbeta undvikas. Utredningens förslag vid ett avskaffande av ersättningarna är därför att etableringsersättningen indexeras så att ersättningen följer utvecklingen av KPI samt att ersättningsnivån höjs i förhållande till dagens nivå. Höjningen skulle dock behöva bli betydligt större än i förslaget där etableringstillägget för barn och bostadsersättningen till ensamstående utan barn finns kvar. Förslaget skulle därmed innebära ökade kostnader för staten och ett mindre träffsäkert stöd till familjer med barn.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 oktober 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens förslag i stort och delar bedömningen om att förslagen kan bidra till att nå det övergripande målet för integrationspolitiken samt att de föreslagna utformningarna av ersättningar till deltagare i etableringsprogrammet kan leda till ett minskat beroende av ekonomiskt bistånd samt tydliga incitament att vara aktiv för den enskilde.

Stadsledningskontorets synpunkter avser de förslag i utredningen som är av betydelse för stadens verksamheter och uppdrag.

Ett nationellt integrationsråd inrättas inom Arbetsförmedlingen

Stadsledningskontoret ser positivt på förslaget om att ett integrationsråd ska inrättas under arbetsförmedlingen. Stadsledningskontoret ställer sig särskilt positiv till att två av ledamotsposterna i rådet ska tillfalla representanter för kommuner. Av utredningen framgår däremot endast att en av dessa poster ska tillfalla SKR. Det framgår inte vilken kommunrepresentant som ska inneha den andra posten. Stadsledningskontoret anser att utredningen bör förtydliga utifrån vilka grunder den andra posten ska tilldelas.

Breddad samverkan om integrationsinsatser på regional nivå

Stadsledningskontoret ser positivt på förslag som främjar samverkan mellan kommuner, myndigheter, företag och organisationer i denna fråga.

Stadsledningskontoret är dock osäker på värdet av att ge länsstyrelserna ytterligare uppdrag och vill poängtera vikten av att berörda myndigheter och samverkanspartner tar hänsyn till kommunernas uppdrag, förutsättningar och betydelsefulla roll för integrationen.

Vidare ser stadsledningskontoret att ett utökat uppdrag för länsstyrelserna kan leda till ökade kostnader. Stadsledningskontoret saknar en bedömning i utredningen av hur potentiella kostnadsökningar ska finansieras för att undvika att dessa belastar kommuner och övriga samverkansaktörer.

Etableringsersättningen och etableringstillägget ska följa utvecklingen av konsumentprisindex

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag att etableringsersättningen och etableringstillägget ska följa konsumentprisindex.

Nivån på etableringsersättningen höjs

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag att etableringsersättningen ska höjas. I dagsläget behöver en stor andel av de nyanlända som tas emot i Stockholms stad kompletterande försörjningsstöd. Förslagen om att höja etableringsersättningen och att etableringsersättningen och etableringstillägget ska följa utvecklingen av konsumentprisindex kan leda till minskade kostnader för ekonomiskt bistånd.

Kommittén för att ta fram En ny modell för kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för nyanlända och icke-medborgare (dir 2023:149) ska bland annat analysera och ta ställning till på vilket sätt nyanlända ska kvalificera sig till förmåner enligt socialförsäkringsbalken, särskilt de bosättningsbaserade. En modell för kvalificering till socialförsäkring skulle kunna leda till ett behov av kompletterande försörjningsstöd för nyanlända. Utredningens beräkningar om att höja etableringsersättningen förutsätter att den nyanlände har möjlighet att ansöka om socialförsäkringsförmåner så som bostadsbidrag och barnbidrag.

Stadsledningskontoret anser därför att förslaget om höjning av etableringsersättningen bör beaktas i förhållande till kommitténs uppdrag och kommande förslag.

Etableringstillägget för barn höjs och individualiseras

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag att etableringstillägget för barn ska höjas och individualiseras.

Utökade möjligheter att arbeta parallellt med att delta i etableringsinsatser

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag om utökade möjligheter att arbeta parallellt med etableringsinsatser ska ges och att det inte ska påverka etableringsersättningen.

Uppdraget att avskaffa etableringstillägget och bostadsersättningen

Stadsledningskontoret instämmer med utredningen om att ett avskaffande av etableringstillägget och bostadsersättningen skulle öka kommunernas kostnader för ekonomiskt bistånd och minska incitament för de som deltar i etableringsprogrammet att börja arbeta.

Stadsledningskontoret föreslår att remissen om betänkandet Styrkraft för lyckad integration besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.